

Innovatie – en subsidienieuws vanuit de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen – 13 april 2017

Nieuwsbrief¹ vanuit de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen over de mogelijkheden voor ondersteuning van kennis- en innovatieprojecten via internationale, nationale en regionale subsidie programma's.

Inhoudsopgave

Europa

EUA responds to EC consultation on Smart Specialisation	3
RIS3: Sterkere focus op synergiën en interregionale samenwerking	4
Join JPI Urban Europe in Brussels 29-31 May 2017	4
Save the date 29th to 30th May for two open events	4
Porto wins competition to host major EU water innovation conference in September 2017	5
Canada: Regering zet volop in op innovatie	5
BBI JU 2017 Info day & Brokerage event in Brussels, 28 April 2017	6
WELCOME to Water Innovation Europe 2017, Brussels, 14-15 June 2017	6
Calls for Proposals 3rd Health Programme	7
Horizon 2020 Societal Challenge 2 InfoWeek	7
Miljoenenimpuls voor fieldlabs Zuid-Holland	9
Vooraankondiging call internationale samenwerking Biobased Economy	10
LEAP AGRI Call for preliminary proposals open	10
Joint eScience and Data Science Call	10
Joint SDG research initiative - Tackling Global Challenges through Use-Inspired Research	11

Nationaal

Graduate school Tuinbouw & Uitgangsmaterialen	13
Vooraankondiging: SURF Pop Up opnieuw open in 2017	14
Succesvolle MIT-regeling open vanaf 11 april	14
Ondertekening samenwerkingsovereenkomst 'Nederland Circulair'	15
Van Dam investeert 1,4 miljoen in satellietdata voor precisielandbouw	16

¹ Berichtgeving is mede gebaseerd op de Subsidie- en innovatienieuwsbrief van de International helpdesk van Wageningen International.

Regionaal

Subsidieregeling Toplaag Bodem voor Gelderland	17
Venlo krijgt onderzoekslaboratorium voor de tuinbouw	18
MKB aan zet met De Groeiversneller	18

EUROPA

De Europese commissie (EC) heeft een EU-strategie 2020 geformuleerd met 3 prioriteiten (*smart growth, sustainable growth, inclusive growth*) met 5 ambitieuze doelen (werkgelegenheid, innovatie, onderwijs, sociale cohesie, energie/klimaat) en 7 *flagship initiatives*, waaronder de Innovation Union. Met Innovation Union beoogt de EU om van Europa een wereldspeler te maken op gebied van wetenschap, de wijze van samenwerking tussen publieke en private partijen revolutionair te veranderen, en knelpunten weg te nemen zodat ideeën sneller hun weg vinden naar de markt.

H2020 is het financiële instrument van de Innovation Union, een instrument voor groei en banen. Dus niet alleen meer gericht op onderzoek, maar ook koppeling aan innovatie met een focus op de maatschappelijke uitdagingen waar de EU voor staat. H2020 is hét Europese programma voor onderzoek & innovatie. Programmering vindt centraal plaats door Brussel. Binnen Europa wordt in toenemende mate (op vrijwillige basis) nationale onderzoeksprogramma's op elkaar afgestemd in gezamenlijke Joint Programming Initiatives (**JPI**) en via European Research Activities netwerken (**ERA netten**).

Daarnaast zijn er de zogenaamde Structuur- en investeringsfondsen waarbij programmering decentraal plaatsvindt door de lidstaten. Voor T&U zijn relevant: Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (**EFRO**) en Interregionale samenwerking tussen lidstaten (**INTERREG**).

EUA responds to EC consultation on Smart Specialisation

Source: Website EUA news

On 24 March 2017, EUA issued its response to a European Commission public consultation on Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3).

The EUA Expert Group <http://www.eua.be/policy-representation/research-innovation-policy/research-and-innovation-strategies-for-smart-specialisation-ris3>) on RIS3 and the Research Policy Working Group <http://www.eua.be/policy-representation/research-innovation-policy/research-policy-working-group-rpwg> worked in collaboration on response <http://eua.be/Libraries/newsletter-documents/eua-response-ec-ris3-consultation.pdf?sfvrsn=2> . The Expert Group met on 8 March in Brussels to formulate the Association's input to the consultation aimed at finding a fresh approach to European growth and jobs through regional innovation strategies. EUA's response addresses the importance of political support, transparency and convergence of innovation policies and the need for more synergies between EU instruments and programmes. It also underlines that human talent acts as a fundamental driver of innovation and proposes to provide greater flexibility of cohesion fund use in order to further improve the responsiveness of regions to new emergent areas of research and innovation.

The meeting was also an occasion to discuss recent developments in the field. Peter Haring-Bolívar, the chair of the group, welcomed Markku Markkula, President of the European Committee of the Regions (CoR), as a guest speaker. Markkula discussed a number of topics including the importance of human capital, innovation ecosystems and further cooperation between universities and the CoR.

The Expert Group also discussed the future of the new Framework Programme (FP9) and its relation to the post-2020 cohesion policy funds. This input will inform EUA's position on the next Multiannual Financial Framework. In addition, the Expert Group started to prepare the next workshop on Smart Specialisation, which will be jointly organised by EUA, and the National Rectors' Conferences of Estonia and Finland. This event will take place in Tartu, Estonia on 17 October 2017, and it will be part of the activities of the Estonian Presidency of the EU.

RIS3: Sterkere focus op synergiën en interregionale samenwerking

Bron: Neth-ER Nieuwsbrief week 12 | 2017

Het regelgevingskader voor slimme specialisatiestrategieën (RIS3) moet zich sterkere focus op synergiën en interregionale samenwerking krijgen. Dit blijkt uit een opinie van het Comité van de Regio's (CvdR) dat is aangenomen.

Aanbevelingen

Het regelgevingskader voor slimme-specialisatiestrategieën (RIS3) moet zich meer focussen op synergiën en interregionale samenwerking, aldus een advies van het Comité van de Regio's <http://cor.europa.eu/en/activities/opinions/pages/opinion-factsheet.aspx?OpinionNumber=CDR%206963/2016> (CvdR) dat is aangenomen op 22 maart. Het CvdR beveelt aan dat het ontwerp, de implementatie en de monitoring van slimme specialisatiestrategieën beter gecoördineerd moeten worden op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Een hervorming van het regelgevingskader zal volgens het CvdR een impuls geven aan de synergiën tussen de Europese structuur- en investeringsfondsen en andere programma's, alsook aan de interregionale samenwerking. Ook moet er meer financiering komen voor Interreg met passende instrumenten die subsidies en leningen en publieke en private financiering combineren. Tevens staat in het advies dat in de toekomst Horizon 2020 een territoriale aanpak van het Europese onderzoeks- en innovatiebeleid en de RIS3 zou moeten voorstellen.

Context

Slimme specialisatie (RIS3) is een strategische aanpak voor economische ontwikkeling door gerichte steun voor onderzoek en innovatie. Hierbij wordt ingespeeld op de potenties van een regio en slim beleid toegepast om het maximale uit deze regio's te halen. Een door de Europese Commissie georganiseerde publieke consultatie over slimme specialisatie sluit vandaag. In mei zal de Commissie op de resultaten reageren met een Mededeling.

Meer informatie:

Publicatie Europees Comité van de Regio's <http://cor.europa.eu/en/activities/opinions/pages/opinion-factsheet.aspx?OpinionNumber=CDR%206963/2016>: Opinion Smart Specialisation

Join JPI Urban Europe in Brussels 29-31 May 2017

Join urban practitioners and policymakers, researchers, European institutions and organisations and Urban Europe's partners to discuss how to achieve urban transitions by enhancing the impacts of urban research and innovation investments, scaling up solutions and broadening stakeholder engagement. Take part in a discussion where the latest research results from JPI Urban Europe projects and the long-term strategy of JPI Urban Europe are reflected against international urban policies and strategies. Learn more about how public authorities can act as transformation agents, catalysing change by cooperating with researchers, business and social innovators.

Save the date 29th to 30th May for two open events and 31st May for the JPI Urban Europe Projects Meeting

More information about the events including detailed programs for all days will be available on the JPI Urban Europe website end of March. Formal invitations will be sent out March 29. Registration opens March 29 and closes May 15.

Registration for JPI Urban Europe Projects meeting III opens March 10 and closes April 15.

For more information contact Magnus Brink at the Urban Europe events secretariat: events@jpi-urbaneurope.eu

Porto wins competition to host major EU water innovation conference in September 2017

The European Innovation Partnership on Water has today announced that the **4th EIP Water conference** is to be held in Porto, Portugal in September of 2017. Typically with some 500-600 participants, this annual conference brings together policymakers, national and local government, operators, scientists, researchers, technology companies, financiers, start-ups, SMEs, utilities, city planners, industrial producers, journalists and EU institutions at the European, national and regional level to break down the barriers to innovation in the sector. The 29 Action Groups within EIP Water showcase their work in solving major challenges with innovation in specific water-related areas, Europe's best innovators compete in the EIP Water Innovation Award, and a series of side-events and site visits typically accompany the conference to give delegates a practical demonstration of the latest innovations in water.

After Brussels, Barcelona and Leeuwarden, Porto successfully outbid several other applications. Guido Schmidt, who heads the secretariat for EIP Water, stated *"The proposal made by Porto ultimately had the edge due to the clarity of the approach and evident strong support of the Portuguese organisations that back it, led by the Municipality of Porto and Aguas do Porto. We are delighted to have received five strong and varied proposals from all corners of the EU. It's a pity we could not accept them all! We are confident that Porto will provide participants of the next conference with a rich and stimulating programme that furthers progress in innovation and builds European competitiveness in the water sector."*

Rui Moreira, Mayor of Porto, said *"It is a great honour for the City of Porto to have the opportunity to host the 4th EIP Water Conference. This decision highlights that water is fully integrated in our Sustainability Strategy and plays an innovative lead role in the planning and design of our urban environment. Porto is working hard to become a living laboratory for smart urban technologies that can handle all the major systems a city requires – water, transport, security, green buildings, and clean energy. It also recognises that Portugal is an exceptional "case study" on water services and water resources, internationally recognised by the EU, OECD, EIB and the International Water Association (IWA)."*

The conference will be held in the week of September 25, 2017 (an exact date and agenda will follow), with registration opening in the spring of 2017 via <http://www.eip-water.eu/>

Canada: Regering zet volop in op innovatie

Bron: AWTI e-mail alert 30 maart 2017

In haar tweede begroting trekt de Canadese regering veel extra geld uit voor vaardigheden en innovatie. Daarbij wil ze vooral inzetten op zes sectoren die het beste in staat zouden zijn om economische groei en goed betaalde banen te realiseren: geavanceerde productie, schone technologie, **de agro-foodsector**, digitale industrieën, schone energiebronnen en gezondheid en biowetenschappen. Volgens een artikel van The Brandon Sun leunt het nieuwe beleid sterk op de gedachten van econoom Mariana Mazzucato, zoals weergegeven in haar boek 'The Entrepreneurial State'.

Nieuwsbericht The Huffington Post:

<http://nieuwsbrief.rijksoverheid.nl/847/system/newsletter.asp?id=3834370D32303134390D32303133310D3138393739350D3138363730380D300D30374132364130300D310D0D300D3134313435380D372E372E302E31363734380D313034>

Artikel The Brandon Sun:

<http://nieuwsbrief.rijksoverheid.nl/847/system/newsletter.asp?id=3834370D32303134390D32303133310D3138393739350D3138363731300D300D30374132364130300D310D0D300D3134313435380D372E372E302E31363734380D313036>

BBI JU 2017 Info day & Brokerage event in Brussels, 28 April 2017

The fourth Info day & Brokerage event of BBI JU will take place in Brussels on 28 April 2017, following the official launch of the 2017 Call for proposals.

High-level speakers from the European Commission and from industry will provide an overview of the opportunities in the bio economy sector in Europe and shed light on the updated Strategic and Innovation Research Agenda (SIRA). The BBI JU programme office will provide potential applicants with detailed information on how to prepare and submit a good proposal for the 2017 BBI JU Call.

There will be a dedicated networking and brokerage event in the afternoon. Participants can schedule meetings during the afternoon using the BBI JU Partnering Platform.

The BBI JU programme office staff will also be on hand to answer individual queries to participants on the BBI JU Call procedures, BBI JU rules and guidance on applying for funding. There will be an opportunity to find out more about the BBI JU founding partners - the Bio-based Industries Consortium and the relevant services from the European Commission. Other organisations will also be available during the event with info booths covering synergies with other programmes and NCPs.

Registration for both the morning and afternoon sessions is free but **obligatory**.

For registration, the agenda, partnering platform, and information about the 2017 Call topics: please go to the BBI JU website

<https://www.bbi-europe.eu/news/bbi-ju-2017-info-day-brokerage-event>

WELCOME to Water Innovation Europe 2017, Brussels, 14-15 June 2017

With the new WssTP Water Vision "The value of water" as its departure point, WssTP is setting up a compelling agenda for Water Innovation Europe 2017 conference, which is going to revolve around the theme 'The Value of Water: **The case for Innovation & Investment in Water**' on 14 and 15 June in Brussels.

Through a range of dynamic sessions, the two-day conference will showcase that pro-actively addressing key water challenges can create strong investment and market opportunities within and outside Europe.

In the context of WIE2017, the 2017 edition of WssTP Awards will, also, take place bringing to light new innovative water-related approaches, solutions, and technologies, supporting, this way, the implementation of the new WssTP Water Vision.

Programme:

<http://click.icptrack.com/icp/relay.php?r=97385307&msgid=967508&act=A68N&c=1016782&destination=http%3A%2F%2Fwww.waterinnovationeurope.eu%2F>

Early bid registration now open:

<http://click.icptrack.com/icp/relay.php?r=97385307&msgid=967508&act=A68N&c=1016782&destination=http%3A%2F%2Fwww.waterinnovationeurope.eu%2F>

H2020

H2020 is hét Europese programma voor onderzoek & innovatie.

H2020 heeft drie pijlers:

- **Excellent Science** met grensverleggend onderzoek en diverse opleidingsmogelijkheden voor wetenschappers (beurzen, uitwisseling, opleiden PhDs);
- **Competitive Industries** met multidisciplinair, toegepast onderzoek in internationale consortia en specifieke regelingen voor MBK (SME);
- **Societal Challenges** met multidisciplinair, toegepast onderzoek in internationale consortia gericht op maatschappelijke agenda.

Calls for Proposals 3rd Health Programme

Source: *participants Portal*

The Third EU Health Programme http://ec.europa.eu/health/programme/policy_en is the main instrument that the Commission uses to implement the EU Health Strategy. Annual work plans of the Programme set out priority areas and the criteria for its funding actions. The total budget for the programme is € 449.4 million.

The programme has 4 overarching objectives which seek to:

- **Promote health, prevent diseases and foster supportive environments for healthy lifestyles** taking into account the 'health in all policies' principle
- Protect Union citizens from serious cross-border health threats
- Contribute to innovative, efficient and sustainable health systems
- Facilitate access to better and safer healthcare for Union citizens

Here <http://ec.europa.eu/chafea/health/health-calls.html> you can find the call information

Horizon 2020 Societal Challenge 2 InfoWeek

From 14/11/2017 to 17/11/2017, Brussels

Infoday, brokerage, dissemination with a focus on digitisation and a bio economy policy event - all in one week!

The Research Executive Agency (REA), the Directorate-General for Research and Innovation (DG RTD) and the Directorate-General for Agriculture and Rural Development (DG AGRI) of the European Commission are co-organising an Info Week on Horizon 2020 Societal Challenge 2 (SC2) 'Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bio economy'.

The usual SC2 Info Day on the new SC2 Work Programme for 2018-2020 and a related brokerage day will be complemented by two high level dissemination and policy events and a bio economy village highlighting SC2 projects and initiatives.

The event will take place in Brussels on **14-17 November 2017** and will be organised as follows:

H2020 SC2 Info day – 14 November

The event targets potential applicants to the calls for proposals under the H2020 SC2 'Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bio economy'. The Work Programme for 2018-2020 and the new funding opportunities under SC2 2018 calls for proposals will be presented in the morning, whereas in-depth info sessions on various calls under the Work Programme will be held in the afternoon.

H2020 SC2 Brokerage event – 15 November

Following the Info Day, a corresponding brokerage event will be organised by the EU-funded BioHorizon project. The purpose of the event is to support potential applicants in finding potential partners for future applications under the upcoming SC2 calls for proposals.

H2020 Bio economy day – 16 November

The Commission will present its review of the European Bio economy Strategy and Action Plan, documented as a Staff Working Document, and discuss its findings with stakeholders and policy makers. Furthermore, the European Bio economy Stakeholders Panel will present and discuss its Bio economy Manifesto, setting out a societal agenda for bio economy development. These discussions will reflect both on the experiences gained over the past four years with Bio economy Strategy and Action Plan, and on the possible need for new actions.

H2020 Digitisation day – 17 November

The Digitisation day aims at gathering representatives of the farming and agri-food sectors, digital technology providers, as well as scientists and national and regional policy makers to discuss and exchange views on different EU policy initiatives on digitisation of farming and food sectors and of research and innovation activities contributing to these areas.

H2020 Blue Growth - A parallel session will highlight achievements and projects in marine and maritime research for Blue Growth.

Bio-National Contact Points will be invited to meet ahead of the InfoWeek on 13 November 2017.

Compulsory registration for these events will open in September. More detailed information on the programme of each day will be made available at a later stage. Links to all events will be provided on this page as soon as they become available.

Organiser

REA and European Commission DG RTD and AGRI

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

EFRO is een Europese subsidieregeling gericht op versterking van de regionale economie. In Nederland zijn er 4 landsdelen (Noord, Oost, West, Zuid).

Miljoenenimpuls voor fieldlabs Zuid-Holland

Bron: Website Provincie Zuid Holland, actueel nieuws

De provincie Zuid-Holland stelt 4 miljoen euro beschikbaar voor de verdere ontwikkeling van fieldlabs in de provincie. Dat hebben Gedeputeerde Staten op 21 februari vastgesteld. De subsidiecall, die in april wordt opengesteld, richt zich op fieldlabs die een bijdrage leveren aan de digitalisering en verduurzaming van de regionale economie.

De call is onderdeel van het programma Kansen voor West 2, een programma van de randstad provincies dat zich richt op het versterken van de regionale economie van de Randstad. Bijvoorbeeld via fieldlabs, praktijkomgevingen waar bedrijven en kennisinstellingen innovatieve oplossingen ontwikkelen en testen.

De provincie Zuid-Holland maakt zich hard voor een sterke regionale economie en wil tot de topregio's van de wereld horen als het gaat om bijvoorbeeld voedsel, robotica en bioscience. Ook vanuit het investeringsprogramma Investeren in vernieuwing, werkt zij hieraan. Met deze nieuwe miljoenenimpuls in de fieldlabs geeft de provincie invulling aan haar betrokkenheid bij beide programma's.

Bijdrage Next Economy

De 4 miljoen euro subsidie, die bestaat uit 2 miljoen euro EFRO-middelen en 2 miljoen euro provinciale cofinanciering, is bedoeld voor fieldlabs die een bijdrage leveren aan de transitie naar de zogeheten Next Economy.

Hierbij gaat het om de inzet van nieuwe technologieën zoals **robotisering**, 3D-printing, **big data** en **sensortechnologie**. Met name fieldlabs die deze technologieën inzetten voor de sterke (groei)sectoren in Zuid-Holland worden uitgenodigd gebruik te maken van de subsidiemogelijkheden.

Vereiste voor verstrekking van subsidie is dat er sprake is van een samenwerking tussen het mkb en kennisinstellingen. Daarnaast moeten projecten een bijdrage leveren aan de versterking van de regionale samenhang en aandacht besteden aan de aansluiting met het onderwijs.

<https://www.zuid-holland.nl/actueel/nieuws/@16240/miljoenen-fieldlabs/>

OVERIG INTERNATIONAAL

Vooraankondiging call internationale samenwerking Biobased Economy

Bron: Website NWO actueel nieuws

NWO en de São Paulo Research Foundation (FAPESP) hebben het voornemen om **medio april** een call open te stellen voor bilaterale samenwerking op het gebied van Biobased Economy. NWO en FAPESP stellen budget beschikbaar voor maximaal zes gezamenlijke onderzoeksprojecten.

Aan Nederlandse zijde hebben de projecten een maximale omvang van ca. k€ 280, voor de financiering van één onderzoekspositie, verbruiksgoederen, apparatuur, reiskosten en uitwisseling. FAPESP financiert deelprojecten van gelijke inspanning als aan Nederlandse zijde voor onderzoekers in de deelstaat São Paulo.

Thematische focus: Biobased Economy

Binnen het Biobased Economy kader kunnen projectvoorstellen worden ingediend op o.a. de sub-thema's: **duurzame landbouw en voedselproductie**, systeem- en **synthetische biologie**, biobased materialen, chemicaliën en energie, biokatalyse, biotechnologie, bioprocestechnologie en chemische katalyse voor omzetting van biomassa.

Vorbereidende workshop São Paulo

Ter voorbereiding op de call wordt er op 5 en 6 april een open workshop georganiseerd in São Paulo om matchmaking tussen onderzoekers in beide landen te bevorderen.

Voor meer informatie lees ook 'Save the date! Workshop nieuwe call FAPESP-NWO Biobased Economy' <http://www.nwo.nl/actueel/nieuws/2017/cw/save-the-date-workshop-nieuwe-call-fapesp-nwo-biobased-economy.html>

LEAP AGRI Call for preliminary proposals open

The LEAP-Agri call for preliminary proposals invites consortia composed of at least four research organisations and/or private and public practitioners from four of the partner countries (two African and two European) to submit project proposals for research and innovation in the countries concerned with an added value for the EU-AU partnership on food and nutrition security and sustainable agriculture (FNSSA).

The proposal development and execution should be driven by local demand and include an approach that contributes to enhancing impact. Specific requirements for applicants may differ between institutes/countries.

Please click on this link <http://www.leap-agri.com/index.php/component/phocadownload/category/18-leap-agri-calls?download=135:leap-agri-call> below for a document providing full guidelines on how to apply.

Joint eScience and Data Science Call

Source: Netherlands eScienceCenter

The Netherlands eScienceCenter, Netherlands Organisation for Scientific Research (NWO) Domain Science <http://www.nwo.nl/en/about-nwo/organisation/nwo-domains/enw> and Commit2Data <https://www.dutchdigitaldelta.nl/en/commit2data> invite technology-oriented researchers to apply for funding and support for researching and developing disruptive solutions associated with big data handling, big data analytics and related computational methods.

Purpose

This call for proposals aims at research and development of disruptive solutions associated with big data handling, big data analytics and related computational methods in order to be able to address the novel cross-sectoral scientific challenges described in the Commit2Data White Paper.

Since this is a joint eScienceCenter and NWO call for proposals directed towards Commit2Data challenges, the horizontal intersecting themes of Commit2Data are aligned with the core technological competences <https://www.esciencecenter.nl/expertise> of the eScienceCenter.

When to apply

The deadline for the submission of pre-proposals is 18 May 2017, 14:00 CEST.

The deadline for submission of full proposals is 31 August 2017 14:00 CEST.

For more information:

https://www.esciencecenter.nl/funding/jeds2017?utm_source=Netherlands+eScience+Center&utm_campaign=82362696cf-EMAIL_CAMPAIGN_2017_03_08&utm_medium=email&utm_term=0_31bfc2303d-82362696cf-406033561&mc_cid=82362696cf&mc_eid=81ff710644

Call for proposals:

https://www.esciencecenter.nl/2017_eScience_Center_Call_for_Joint_eScience_and_Data_Science_across_the_Topsectors.pdf

Joint SDG research initiative - Tackling Global Challenges through Use-Inspired Research

Bron: Website NWO onze financieringsinstrumenten

NWO-WOTRO Sciencefor Global Development en zeven Nederlandse onderzoeksorganisaties stellen gezamenlijk financiële middelen ter beschikking voor onderzoek dat met concrete output -anders dan kennis alleen- kan bijdragen aan het behalen van de Sustainable Development Goals (SDGs) in lage en middeninkomenslanden (LMICs). Aanvragen dienen te worden ingediend door een senior onderzoeker met een aanstelling bij een van de zeven deelnemende (co-financierende) Nederlandse onderzoeksorganisaties (TU Delft, Erasmus Universiteit Rotterdam, UNESCO-IHE, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam, Wageningen University & Research).

Waarvoor

Met de call 'Tackling Global Challenges through Use-Inspired Research'

<http://www.nwo.nl/binaries/content/documents/nwo/algemeen/documentation/application/wotro/joint-sdg-research-initiative--call-for-proposals/call+for+proposals.pdf> willen NWO-WOTRO en de zeven deelnemende (co-financierende) onderzoeksorganisaties gezamenlijk bijdragen aan concrete oplossingen voor het behalen van de SDGs in LMICs. Onderzoeksprojecten moeten resulteren in tastbare resultaten, anders dan kennis alleen, zoals tools; diensten; producten; of (beleids-)adviezen. De onderzoeksprojecten worden opgezet en uitgevoerd in een proces van co-creatie en internationale samenwerking om gegenereerde kennis optimaal toegankelijk en bruikbaar te maken.

Voor wie

Aanvragen kunnen door een senior onderzoeker met een aanstelling **aan één van de deelnemende Nederlandse onderzoeksorganisaties** ingediend worden. De hoofd aanvrager werkt in een consortium, dat gezamenlijk het project uitvoert, en dat bestaat uit ten minste:

- een van de co-financierende Nederlandse onderzoeksorganisaties, en;
- een onderzoeksorganisatie of een praktijk organisatie uit een LMIC.

Let op: Elke co-financierende Nederlandse onderzoeksorganisatie kan minimaal twee en maximaal vier voorstellen indienen. Daarom mogen alleen voorstellen worden ingediend die zijn goedgekeurd door de onderzoeksinstituten.

Wat aanvragen

Een onderzoeksproject heeft maximaal een looptijd van vier jaar. Voor deze periode wordt een maximum budget van 0.5 miljoen euro beschikbaar gesteld. Als twee deelnemende (co-financierende) onderzoeksorganisaties samenwerken binnen een project, kan het maximale budget voor een enkel project oplopen tot 1 miljoen euro.

Aanvragers kunnen alleen kosten opvoeren die direct gerelateerd zijn aan het project, te weten:

- Personeelskosten van project medewerkers;
- Kosten voor onderzoek;
- Kosten voor kennisdeling en kennisbenutting.

Wanneer

Sluitingsdatum voor het indienen van full proposals is dinsdag 23 mei 2017, 14.00 uur (MET).

Voor meer informatie over procedure en criteria en de formulieren:

<http://www.nwo.nl/financiering/onze-financieringsinstrumenten/wotro/joint-sdg-research-initiative/joint-sdg-research-initiative.html>

Contact personen onderzoeksorganisaties:

Delft University of Technology	Dr. ir. Jennifer Kockx
Erasmus University Rotterdam	Prof. dr. Inge Hutter
Stichting IHE Delft	Dr. Wim Douven
University of Amsterdam	Dr. Niek Brunsveld
Utrecht University	Eveline Helsper
VU University Amsterdam	Mira Maletic
Wageningen University & Research	Dr. Huub Löffler

Graduate school Tuinbouw & Uitgangsmaterialen

Bron: NWO

Met dit programma kunnen getalenteerde masterstudenten zelf, in samenwerking met kennisinstellingen en bedrijven, een voorstel voor promotieonderzoek opstellen en uitvoeren op het gebied van de topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen.

Waarvoor

Dit programma heeft als doel vernieuwend en kwalitatief hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek te bevorderen binnen het onderzoeksveld van plantaardige productiesystemen gerelateerd aan de topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Het fundamentele onderzoek legt een breed fundament voor directe toepassing en verder toegepast onderzoek wat zal bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke en economische uitdagingen binnen de topsector. Daarnaast beoogt dit programma het opleiden van onderzoekers en het bevorderen van de uitwisseling van kennis tussen kennisinstellingen, publieke instellingen en bedrijven.

De inhoudelijke focus ligt op het **versterken van de kennisbasis om de ontwikkeling van duurzame, veerkrachtige productiesystemen**, die voldoen aan de maatschappelijke eisen, te bevorderen. Meer specifiek kan er onderzoek worden uitgevoerd op het gebied van de **genetica, plantenveredeling, plantenfysiologie, bodemonderzoek en -management, akkerbouw, gewasbescherming, interactie met landschapsecologie, evenals agro-technologie (bijv. mechanisatie, gebruik van gegevens en ICT-toepassingen)**.

Voor wie

Aanvragen worden ingediend namens een consortium bestaande uit minimaal één kennisinstelling waarvan de onderzoekers aanvragen bij NWO mogen indienen, samen met minimaal één private partner. Daarnaast kunnen één of meerdere publieke partners deel uitmaken van een consortium.

Een aan een kennisinstelling verbonden onderzoeker treedt namens het consortium op als hoofdaanvrager. De beoogde promovendus (de kandidaat), die de aanvraag heeft opgesteld, is degene die tijdens het interview het voorstel verdedigt en waarvan de prestaties meewegen in de beoordeling.

Wat aanvragen?

- Het maximaal aan te vragen NWO budget per project is 225k euro;
- Er geldt een matchingsverplichting. Voor ieder project is een cash matching van minimaal 7,5% (20k euro) als ook een in-kind matching van minimaal 7,5% (20k euro) van het totale project budget nodig;
- Als het maximale NWO budget wordt aangevraagd, komt het totale project budget uit op: 225k (NWO budget) + 20k (cash matching) + 20k (in-kind matching) = 265k euro.

Wanneer aanvragen

De deadline voor het indienen van aanvragen is 6 juli 2017, om 14:00 uur (Midden-Europese tijd).

Meer informatie

<http://www.nwo.nl/financiering/onze-financieringsinstrumenten/dlw/graduate-school-tuinbouw-en-uitgangsmaterialen/graduate-school-tuinbouw-en-uitgangsmaterialen.html>

Voor aankondiging: SURF Pop Up opnieuw open in 2017

Bron: Website NWO actueel nieuws

Smart Urban Regions of the Future (SURF) Pop Up van het kennisinitiatief Verbinden van Duurzame Steden (VerDuS) **gaat medio april opnieuw open** voor aanvragen.

Binnen SURF Pop Up kunnen consortia met tenminste één kennisinstelling en één publieke of private partner financiering aanvragen voor kleine, kortlopende projecten, waarbij ingespeeld wordt op de behoefte aan kennis over nieuwe ontwikkelingen en ad-hoc vragen binnen de SURF-thematiek.

SURF Pop Up maakt onderdeel uit van het kennisprogramma SURF, een initiatief van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), NWO, Platform31 en NRPO SIA op het gebied van slimme stedelijke regio's.

De **procedure van de call wordt in 2017 anders ingericht** dan in het voorgaande jaar. Voor aanvragers is daarbij het volgende van belang:

- Het principe van de doorlopende ronde is losgelaten en in plaats daarvan worden gedurende het jaar enkele vaste indienmomenten georganiseerd. In 2017 is de eerste deadline vastgesteld op 1 juni; een tweede deadline volgt in september (exacte datum wordt binnenkort vermeld op de financieringspagina).
- Dit betekent dat de aanvragen per indienmoment met elkaar in competitie zullen gaan, in plaats van dat zij individueel worden getoetst aan de gestelde kwaliteitseisen. Er wordt naar gestreefd om aanvragers binnen 8 à 10 weken na de deadline te informeren over de besluitvorming.

Voor meer informatie over SURF Pop Up kunt u contact opnemen met de secretaris van SURF, Esther van der Wel, via surf@nwo.nl

Succesvolle MIT-regeling open vanaf 11 april

Bron: Website RVO actueel nieuws

Innovatieve mkb-ers kunnen **vanaf 11 april** weer subsidie aanvragen via de Mkb-Innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT). De MIT voorziet goed in de behoefte van het mkb om te kunnen innoveren, bleek uit een evaluatierapport.

Bijna 4.000 midden- en kleinbedrijven maakten de afgelopen 4 jaar gebruik van deze regeling. Met € 143 miljoen aan financiering investeerde het mkb voor bijna € 400 miljoen in innovatie. De hoofdaanbeveling van de evaluatie is om de regeling voort te zetten met ten minste het huidige budget.

Budget: ruim 55 miljoen

Het Ministerie van Economische Zaken en de betrokken provincies stellen daarom vanaf 11 april 2017 via de MIT-regeling € 55,75 miljoen beschikbaar. De regeling is verdeeld in een aantal regionale programma's en een landelijk vangnet met elk een eigen budget.

De MIT kent verschillende nationale en regionale instrumenten, zoals adviesprojecten, haalbaarheidsprojecten, R&D-samenwerkingsprojecten, kennisvouchers, TKI-Innovatiemakelaars en TKI-netwerkactiviteiten.

Loketwijzer

Wilt u profiteren van de MIT-regeling? Begin op tijd met de voorbereiding van uw aanvraag en let op regionale verschillen. Via de loketwijzer MIT 2017 <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mit-regeling/loketwijzer-mit-regeling-2017> kunt u achterhalen in welke regio u de aanvraag moet indienen.

Wanneer kunt u aanvragen?

De MIT-regeling gaat op 11 april 2017 open voor de instrumenten adviesprojecten, haalbaarheidsprojecten, kennisvouchers, TKI-Innovatiemakelaars en -netwerkactiviteiten. De afhandeling van de aanvragen gebeurt op volgorde van binnenkomst.

Voor de R&D-samenwerkingsprojecten geldt het 'first come, first serve'-principe niet: dit is een tender. Aanvragen hiervoor kunt u vanaf 3 juli indienen.

De sluitingsdatum voor innovatiemakelaars en netwerkactiviteiten is 30 juni 2017, de sluiting van de overige instrumenten is 7 september 2017.

Meer weten?

Raadpleeg onze website <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mkb-innovatiestimulering-regio-en-topsectoren-mit> voor meer informatie, tips voor een succesvolle aanvraag en inspiratie, of lees meer over de evaluatie <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/03/17/mkb-zet-financiering-succesvol-om-in-innovatie> van de regeling op Rijksoverheid.nl.

Heeft u vragen, zoekt u samenwerkingspartners, of wilt u uw innovatievraag of project voorleggen? Neem dan contact op met <http://www.rvo.nl/over-ons/over-ons/wat-doet-rvonl/contact>

Ondertekening samenwerkingsovereenkomst 'Nederland Circulair'

Bron: Website Topsector T&U

Loek Hermans, boegbeeld van Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en Hans Huis in 't Veld, boegbeeld van Topsector Water, hebben op de Aqua Nederland Vakbeurs in Gorinchem een samenwerkingsovereenkomst getekend. De beide topsectoren gaan samenwerken aan een innovatieprogramma om de tuinbouw onder glas, de tuinbouw in de open grond en de akkerbouw tot de meest circulaire ter wereld te maken, en de voedselveiligheid in de keten nog verder te vergroten. In de beursstand van TKI Watertechnologie <https://www.kwrwater.nl/actueel/verbindende-rol-water-circulaire-economie/> bekeken de boegbeelden en andere beursbezoekers welke projecten er al lopen op het gebied van water en tuinbouw.

Het onderzoeksprogramma speelt in op de grote uitdagingen waarvoor de akker- en tuinbouw staan, zoals:

- Voldoen aan de hoge waterkwaliteitseisen van gietwater (lage natriumconcentratie, ontzilt)
- (Re)circulatie van water en efficiënt gebruik van nutriënten
- Verminderen van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten naar het milieu
- Verkrijgen van een microbiëel veilig water

Het programma wil de krachten uit de verschillende topsectoren bundelen om de diverse aspecten van water(kwaliteit), emissies en nutriënten aan te pakken. Alleen zo wordt het mogelijk om nieuwe antwoorden vinden voor de genoemde uitdagingen.

Van Dam investeert 1,4 miljoen in satellietdata voor precisielandbouw

Bron: Website Rijksoverheid actueel nieuws

Staatssecretaris Van Dam stelt 1,4 miljoen euro beschikbaar voor de aanschaf van satellietdata die boeren kunnen gebruiken om duurzamer en efficiënter te produceren. Deze data geeft gedetailleerde informatie over onder meer de bodem, de atmosfeer en de ontwikkeling van gewassen. Gespecialiseerde bedrijven zetten de data om in gericht irrigatie-, bemestings- en bespuitingsadvies voor boeren. De satellietdata wordt als open-data online aangeboden en kan door iedereen vrij gebruikt worden. Dit schrijft staatssecretaris Van Dam vandaag in een brief aan de Tweede Kamer.

Staatssecretaris Van Dam: "De Nederlandse land- en tuinbouw is internationaal toonaangevend en kan dat blijven door te investeren in de vooruitgang. Met satellietdata kunnen boeren het gewas heel gedetailleerd volgen, en precies daar ingrijpen waar dat nodig is. Daarmee maken we de land- en tuinbouw efficiënter én duurzamer. Zo behouden we onze koppositie en kunnen we ook in de toekomst blijven bijdragen aan de wereldwijde opgave om genoeg eten te produceren."

Speciale meetapparatuur

De data en is afkomstig van zogeheten aardobservatie-satellieten die op een afstand van 500 tot 900 kilometer in een baan om de aarde cirkelen. Met hoogwaardige meet- en opnameapparatuur verzamelen zij unieke informatie over de bodemkwaliteit, vochtgehalte, temperatuur en de atmosfeer. Ook kan de ontwikkeling van de biomassa en het stikstof- en zetmeelgehalte in het gewas worden geanalyseerd. Daarnaast verzamelen de satellieten informatie op tal van andere terreinen zoals de ontwikkeling van waterkwaliteit, bosbouw en natuur. De satellietdata is al dit aankomende groeiseizoen beschikbaar via satellietdataportaal.nl <http://www.satellietdataportaal.nl/>

Satellietdata vrij beschikbaar

Het uitlezen van deze ruwe satellietdata is zeer ingewikkeld. In de regel zullen het daarom vooral kennisinstellingen en gespecialiseerde bedrijven zijn die de data analyseren en omzetten in nuttige informatie die boeren kunnen toepassen in hun bestaande bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld actuele informatie over de vegetatie (www.groenmonitor.nl) of gericht bemestingsadvies en irrigatieadvies (www.akkerweb.nl). Met dergelijke slimme teeltmethoden kan de boer flink besparen op brandstof, zaigoed, kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen en water.

Nationale Proeftuin Precisielandbouw

De aanschaf van satellietdata sluit aan bij de Nationale Proeftuin Precisielandbouw (NPPL), waar staatssecretaris Van Dam onlangs twee miljoen euro voor vrijmaakte. De proeftuin is erop gericht de introductie van precisielandbouw in Nederland te versnellen door bestaande initiatieven te verbinden en te versterken, en waar nodig aanvullende experimenteerruimte op te zetten. Belangstellenden kunnen zich melden via NPPL@minez.nl

Kamerbrief over toezeggingen precisielandbouw en het agroloket:

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/03/14/van-dam-investeert-14-miljoen-in-satellietdata-voor-precisielandbouw>

Subsidieregeling Toplaag Bodem voor Gelderland

Bron: Provincie Gelderland

Met deze regeling stellen wij een subsidie beschikbaar voor kennisontwikkeling en kennisoverdracht ten behoeve van het duurzaam functioneren van de toplaag. Het project dient te worden uitgevoerd door een kennis- of onderzoeksinstelling of een adviesbureau, die samenwerkt met een of meer grondgebruikers.

De beleidsdoelen worden deels bereikt via subsidieverlening binnen POP-3. De voorliggende regeling is een aanvulling daarop. Zij richt zich specifiek op kennisontwikkeling en kennisoverdracht. Daarnaast is de beoogde doelgroep breder, namelijk grondgebruikers in brede zin, zodat de subsidieregeling niet alleen voor de agrarische sector nuttig kan zijn.

Onder grondgebruikers verstaan wij in ieder geval de eigenaar of zakelijk gerechtigde van een perceel.

De subsidieregeling beoogt groepen van grondgebruikers bewust te maken, te overtuigen en te stimuleren om duurzaam met de bodem om te gaan door middel van bijvoorbeeld het uitvoeren van gericht (toegepast) onderzoek om meer begrip te krijgen van de werking van het bodem- en watersysteem, om de ontwikkeling van de bodemgesteldheid in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op een duurzaam beheer van de bodem, bijvoorbeeld door kennis over bodemherstellende maatregelen.

Een project dient gericht te zijn op het ontwikkelen van kennis, het overdragen daarvan of een combinatie van beide. Deze laatste categorie noemen we een demonstratieproject, dat beide elementen in zich verenigt.

Hieronder noemen we **voorbeelden van projecten** waarvoor subsidie verstrekt zou kunnen worden:

- het verminderen van uitspoeling van bestrijdingsmiddelen en meststoffen naar grond- en oppervlaktewater;
- het verhogen van het organisch stofgehalte dan wel het voorkomen van versnelde afbraak ervan ten behoeve van het verminderen van de verontreinigingsbelasting, het vastleggen van koolstof in de bodem en het vergroten van het watervasthoudend vermogen van de bodem;
- gewaskeuzen die een duurzaam functioneren van de toplaag bevorderen;
- alternatieve bemesting, die het duurzaam functioneren van de toplaag bevordert;
- het voorkomen en opheffen van bodemverdichting;
- het verhogen van de biodiversiteit;
- het verbeteren van de bodemweerbaarheid i.v.m. pathogenen of
- het bevorderen of sluiten van lokale kringlopen ten behoeve van instandhouding of verbetering van het ecosysteem van de bodem.

Als een project gericht is op het organiseren van een samenwerking, het daadwerkelijk investeren in fysieke maatregelen of op het ontwikkelen van een innovatief concept is deze regeling niet geschikt en wijzen we u graag op de mogelijkheden die we vanuit POP3 kunnen bieden.

Vanaf 1 mei kunt u de formats vinden en de subsidie indienen op www.gelderland.nl/subsidies (zoeken op de regeling).

De subsidie is geen tender en er is een subsidieplafond dus het is wijs om snel in te dienen als deze is geopend. Aanvragen worden behandeld in volgorde van binnenkomst waarbij gekeken wordt per kalenderdag, niet op het tijdstip op die dag.

Meer informatie: Dhr. Leon Claassen, l.claassen@gelderland.nl

Venlo krijgt onderzoekslaboratorium voor de tuinbouw

Bron: *Financieele Dagblad*

Noord-Limburg krijgt vrijwel zeker een speciaal onderzoekslaboratorium voor de tuinbouwsector. Het gebouw komt dicht bij de Innovatoren, hét beeldbepalende gebouw van Brightlands Campus Greenport naast de snelweg A73 in Venlo.

Het gaat om een initiatief van een drietal Limburgse ondernemingen dat wordt gesteund door de provincie Limburg. Met de bouw is een bedrag van ruim €18 mln gemoeid.

Vorbereidingen

Na een voorstudie zijn recent de feitelijke voorbereidingen gestart. Definitieve besluitvorming wordt over enige maanden verwacht. De drie genoemde bedrijven zijn Botany, Blue Engineering en Bluehub. Hoe groot de financiële bijdrage van de provincie Limburg is, is niet bekendgemaakt.

Het laboratorium wordt gebouwd op een perceel van twee hectare op Brightlands Campus Greenport Venlo. Het is de bedoeling dat multinationals, mkb'ers en start-ups gezamenlijk en in wisselende samenstellingen werken aan innovaties op het gebied van agrofood en hightech. Centraal staat kennisdeling, open innovatie en het genereren van businesscases in agrotech.

Robotica

Botany is een privaat onderzoeksinstituut in de tuinbouw uit Meterik. Eigenaren Geert Jeucken en Peter Korsten zijn de initiatiefnemers achter een bestaand expertisecentrum voor cityfarming: Brightbox. Ook de ondernemers Jeroen Rondeel, directeur van engineeringbureau Blue Engineering en Bart Verlegh, directeur van business development en innovatiebureau Bluehub, gaan de locatie ontwikkelen.

Gezamenlijk zullen de drie partijen zich richten op agrotech; bijvoorbeeld het ontwikkelen van specifieke robotica voor in de tuinbouw, zaadtechnologise R&D en onderzoek naar inhoudsstoffen van planten.

MKB aan zet met De Groeiversneller

Bron: *Website Oost NV news*

Een nieuw programma voor Gelderse MKB-bedrijven (tot 250 fte) van start tot en met verdere groei.

Werkgelegenheid groeit als het MKB groeit. Daarvoor is toegang tot expertise, netwerken en geld belangrijk.

De Provincie Gelderland heeft Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV gevraagd hier een centrale rol in te vervullen. Om de ondernemers te ondersteunen bij groeivraagstukken en tot goede businessplannen te komen stelt de provincie ruim 4 miljoen euro voor vouchers en leningen ter beschikking. De stichting Qredits zal de leningen verstrekken. Qredits is de grootste alternatieve kredietverstrekker voor ondernemers in Nederland en verstrekt leningen aan startende bestaande ondernemers tot € 250.000.

Ondernemers kunnen via een quickscan zien of ze in aanmerking komen voor ondersteuning via De Groeiversneller. Daaruit volgen maatwerkstappen, gebaseerd op de vraag van de ondernemer. Via De Groeiversneller krijgt de ondernemer toegang tot een relevant kennisnetwerk en innovatieve expertise in Gelderland. Financiering geeft ondernemers de ruimte om hun vernieuwende technologie en innovatieve producten, diensten en processen te ontwikkelen en in de markt te zetten.

Hoe werkt het?

De ondernemer met een groeiambitie krijgt via een quickscan (www.oostnv.nl/degroeiversneller) en een gesprek met een adviseur van Oost NV duidelijkheid of hij in aanmerking komt voor ondersteuning via De Groeiversneller en wat De Groeiversneller kan betekenen. Indien financiering via De Groeiversneller mogelijk is, kan de startende ondernemer een voucher of lening aanvragen.

De ondernemer is daarbij aan zet. Die neemt het initiatief en bepaalt met welke stappen het bedrijf wil groeien. Het bedrijf bepaalt ook in samenspraak met de Groeiversneller welke externe partij zij inschakelt om een groeiplan te maken en uit te voeren. Dit kan door het raadplegen van een externe expert via www.ondernemengelderland.nl of een expert uit een eigen netwerk.

Groeipotentie en groeiambitie

De Groeiversneller richt zich zowel op startende mkb-ondernemers (start-ups) als op bestaande mkb-ondernemers met groeipotentie en groeiambitie. Dit komt de werkgelegenheid in Gelderland ten goede.

De provincie Gelderland ondersteunt hiermee de Gelderse ondernemers.

De extra middelen helpen (startende) bedrijven om hun groeiplannen te realiseren. Bijvoorbeeld door met een voucher een (tijdelijke) coach in te huren of het inkopen van expertise voor marktonderzoek, organisatie- of financieel advies of specifieke kennis van techniek, et cetera. Oost NV verwijst door naar relevante expertise, kennispartners en netwerken. Met de beschikbare leningen kunnen ondernemers hun groeiplan financieren.

Meer informatie

www.oostnv.nl/degroeiversneller